

„Vzteklina se nepřenáší vzduchem, vždy je potřeba nositel a nositelů za průlivem je každý rok méně a méně.“

A ještě tišeji:

„Víte, někdy se mi zdá, že vzteklina je strašák, který slouží k vymáhání finančních prostředků. Každý ví, že síly sebeobrany pohlcují téměř polovinu rozpočtu císařství, zatímco my sotva přežijeme od výplaty k výplatě...“

To poslední zašeptal prefekt plačtivým tónem a díval se na mě tak ukřivděně, až jsem pocítila vinu za to, že na Sachalinu podobná situace vznikla.

„Připravil jsem jeden projekt.“ Prefekt vzal složku z parapetu a podal mi ji. „Pokud se s ním seznámíte ve svém volném čase, uděláte mi radost.“

Uvědomila jsem si, že nemůžu odmítnout, a složku jsem si vzala.

„Je to velmi aktuální,“ usmál se prefekt. „Zítra se vyprávíte do Ulegorsku a ve svém rozboru navrhuji rozjet těžbu uhlí z druhotných lesů...“

„Z druhotných lesů?“ nechápala jsem.

„Kolem Ulegorsku se uchoval druhotný les, stovka hektarů. Během některé z fází jeho zpracování by se dal přetvořit v dřevěné uhlí, aby se s ním mohlo v zimě topit. Už jsem udělal vše pro zahájení zkušební výroby...“

Najednou jsem si uvědomila, že prefekt odtud chce pláchnout. Pláchnout domů z těchto galejí. Určitě ho sem neposlali za zásluhy, i když... Znal ještě mého dědečka a tato generace idealistů se snažila o velké věci a je docela dobře možné, že přišel na ostrov dobrovolně – dostavět přístav, protáhnout železnici na sever, vypořádat se s následky války, tvořit budoucnost, ve kterou tenkrát věřili. Ale roky ubíhaly, léta a zimy, tajfuny a mlhy, a nyní prefekt trpí na revmatismus a na bolesti v bedrech, nemá ani ženu, ani děti a celý jeho život se odehrál zde, ve starostech a snech. Postupně vyvstávaly další a další starosti, zato snů ubývalo a změnily se: teď

prefekt sní o teplé místnosti, měděném umyvadle na nohy s horkou vodou, zapáleném krbu a sklence vína, vymýšlí strategie pro uhelné manufaktury a určitě se mi chystá věnovat zlatou lžici a platinovou vidličku.

„Studoval jsem plán vaší expedice, a pokud dovolíte, mohu vám doporučit jinou cestu. Jak tomu rozumím, poslední bod vaší trasy je Alexandrovsk?“

Souhlasně jsem přikývla.

„Samozřejmě, pokud budete chtít, prefektura vám poskytne automobil,“ usmál se prefekt. „Ale mohu vás ubezpečit, že tuto část cesty lze urazit s mnohem větším komfortem. Nejspíš jste slyšela, že železniční spojení mezi jižní a severní částí ostrova se před nějakým časem začalo obnovovat? Můj soukromý vagon... je vám k dispozici.“

Prefekt se uklonil a podíval se na mě s jistým smutkem, jako kdyby mi chtěl místo nabídky soukromého vagonu přednést předsmrtné haiku.

„Do Ulegorsku a Alexandrovsk však dosud nevedou žádné železniční tratě,“ oznámil prefekt zasmušile. „Ale postaral jsem se, aby vám byla poskytnuta veškerá možná pomoc, lokální úředníci dostali pokyny, podle kterých vám musejí zařídit všechno potřebné, včetně dopravy. Velmi doufáme, že vám vaše návštěva bude užitečná...“

Prefekt se náhle začervenal a v rozpacích začal popisovat, čemu přesně by mohla má návštěva Sachalinu přispět, přičemž jeho výčet obsahoval spoustu položek: od zvyšování úrody modifikovaného medvědího česneku až ke všemi oblíbenému zušlechťování mravů a obecnému zlidšťování osadníků. Vždyť ti z větší části přežívají jako barbaři – jsou nevzdělaní, zatvrzelí a často mají sklon věřit fantastickým predsudkům, ostatně, o tom si mohu promluvit se svým doprovodem.

„Doprovod...“ povzdechla jsem si.

Už jsem se smířila s jeho nevyhnutelností, ale abych byla upřímná, pořád se mi to zajídalo; chtěla jsem po ostrově

cestovat sama, zato teď se musím urputně držet nějakého druhu.

„Ach běda,“ rmoutil se prefekt, „ach běda, bez doprovodu ani v nejmenším. Navzdory všem našim nesmírným snahám je Sachalin stále neklidný. Třeba jen ti medvědi...“

„Medvědi?“ vyhrkla jsem překvapeně.

„Je to katastrofa,“ mávl rukou prefekt. „Samozřejmě že je střílíme, jak jen můžeme. Ale k útokům dochází pravidelně, zejména na západních periferiích. Příliš mnoho snadné kořisti, ostrov je plný shnilého masa...“

Prefekt se zamračil.

„Medvěd nemá radiometr, žere všechno bez přestání,“ řekl. „V řekách se shromažďuje spousta infikovaných ryb a medvědi se přemnožili. Takže zajistit vaši bezpečnost, to je moje bezprostřední odpovědnost. Původně se plánovalo, že budete mít k ruce tři vojáky...“

Zbledla jsem rozčilením. Vojáci, to by tak ještě scházelo! Okamžitě jsem si představila, jak by se za mnou courali tuhohlavci s puškami připravenými k palbě...

„Ale když jsme to promýšleli, dohodli jsme se, že zůstaneme u jednoho. Věřte mi, je to vynikající specialista...“

„Na co?“ přerušila jsem ho docela neslušně. „Na co je to specialista?“

„Na bezpečnost. A myslím si, že si ho určitě oblíbíte.“

„Proč bych ho měla mít ráda?“ nechápala jsem.

„Je do jisté míry váš...“ Prefekt se zarazil a pár okamžiků přemýšlel, jak to říct co nejpřesněji, „... soukmenovec.“

Upřesnit už to ale nestihl: zavolali ho k naléhavé záležitosti, zdálo se, že došlo k výbuchu plynovodu.

Zbytek dne jsem věnovala nepodstatným záležitostem. Původně jsem se chtěla jen toulat po městě a poznat Cholmsk blíž, ale z toho nápadu nakonec sešlo: město se hemžilo Číňany a prodírat se mezi nimi bylo nejen nepříjemné, ale také nebezpečné a zavolat si oficiálního rikšu se mi nechtělo. Z toho

důvodu jsem druhý den svého pobytu v Cholmsku strávila na hotelové terase, četla si knihy, pozorovala dalekohledem ruch městského života a dopřávala si bylinné čaje. Ve městě stále něco hořelo a vybuchovalo, ale už jsem si na to začala zvykat; ve večerních hodinách do pokoje nakoukla pokojská, celá v rozpacích, dala mi palčáky upletené podle jejího ujištění z přírodní psí srsti, jen s malou příměsí syntetického vlákna. Bála jsem se, že si začne stěžovat na nedostatek peněz a na nutný život, ale žena mě nečekaně požádala, abych jí povyprávěla o Japonsku.

Vyprávěla jsem tři hodiny a ona mě poslouchala, někdy brečela, někdy se vyptávala, zajímala se, jestli se nechystají přezkoumat zákony o vyhnanství, jestli nepřemýšlejí, že by vyhnančům, kteří si odpykávají trest a ukazují, že jim dodržování zákonů není cizí, umožnili návrat domů. Odpovídala jsem jí, a když jsem skončila, pokojská mě poprosila, abych předala dopis její dceři, která žije v Takamacu, a já nedokázala odmítnout. Poté se žena rozplakala ještě víc a děkovala tak upřímně, že jsem se opět cítila nepříjemně. Vzala jsem obálku a schovala ji do hermeticky uzavíratelné krabičky. Pokojská odešla a já se začala chystat ke spánku.

Noc utekla rychle, ráno bylo jasné a slunečné. Pokojská mě vzbudila v šest a sdělila mi, že včera v noci volali z prefektury a že dnes je horká voda bez omezení. Byla to překvapivě dobrá zpráva, horká sprcha, to je nezbytnost, zato horká koupel... Stručně řečeno, strávila jsem celou hodinu lenošením v pěně, dívala se na strop a honila po vodě žluté gumové chobotničky. Z jiného úhlu pohledu to asi vypadalo hloupě a podivně, ale pravděpodobně už jsem vstoupila na území, kde se pojetí podivnosti neustále proměňuje, a přede mnou ležela v tetelící se mlze dlouho očekávaná Hyperborea.

Vlak odjížděl dopoledne v jedenáct hodin, v osm jsem v plné polní vstoupila do vestibulu hotelu. Už na mě čekali – dorazil můj doprovod, příslibený prefektem.

Opakuji – zpočátku jsem po ničem takovém netoužila, chtěla jsem podat nestranný obrázek o ostrově a o jeho stavu; kromě toho jsem měla vážné podezření, že by se můj doprovod snažil nějakým způsobem poštouchnout můj zájem potřebným směrem, cíleně nebo nevědomky by přispíval ke zkreslení vnímaného obrazu. Proto jsem plánovala, že se ho při první příležitosti zbavím, ale poté co jsem si to pečlivě promyslela, došlo mi, že souputník z řad místních obyvatel nebude na škodu.

Doprovodnou osobou byl mladý muž... Abych byla upřímná, nedokázala jsem při prvním setkání odhadnout, kolik mu je; už kdysi jsem si všimla, že existují lidé, jejichž věk je obtížné určit. Jejich zdánlivě mladistvé tváře v sobě mají zároveň jakousi strnulost a klid netypické pro mladé lidi, jako by jim v obličeji nefungoval ani jeden nerv a emoce umíraly hluboko pod kůží, aniž by měly čas dostat se na povrch. A přitom se kdovíproč zdá, že se takový člověk co nevidět rozbřečí.

Bylo to velmi neobvyklé – tvář uraženého dítěte bez zájmu, svěšená ramena, zbraň. Zpočátku jsem vůbec nechápala, co to je, jakási podivná věc, která vypadala spíš jako hák – takové jsem viděla u hasičských posádek. Hák ležící u nohou mého společníka však měl trošku odlišný tvar: byl zakřivený, s druhou rukojetí uprostřed násady, přizpůsobený k nošení na rameni; samotná čepel byla zabalená do pytloviny.

Když jsem sešla do obývacího pokoje, společník se zvedl ze židle a přitom poškrábal kožené čalounění svými pouzdry na zbraně. Nebyl příliš vysoký stejně jako všichni lidé, se kterými jsem se na Sachalinu setkala, byl o malinko menší než já a vlastně ne příliš široký v ramenou; myslela jsem si, že bude vyšší. A navíc... najednou jsem si uvědomila, odkud se bere ona podivná strnulost ve tváři mého společníka, ve skutečnosti to ani nebyla strnulost, jen jeho obličej byl natolik *jiný*, že jsem jej popsala jako nehybný, téměř mrtvý.

Neboť můj doprovod nebyl Asiat. Ani Japonec, ani Číňan, ani Korejec.

Vzpomněla jsem si, co mi řekl prefekt. Že můj společník je můj soukmenovec. Krajan.

Byl to můj krajan.

Rus.

Nepoznala jsem ho, protože jsem nikdy neviděla ruský obličej naživo; pamatovala jsem si babičku, ale byla tak stará, že z její tváře nešlo nic vyčíst, nebylo na ní nic vidět, a moje matka navzdory své dokonalé ruštině připomínala spíš Japonku, i když měla modré oči. Jako mám já.

A on...

„Čau,“ pozdravil. „Ty jsi Lila?“

Začal mi tykat, ale mě to neuráželo ani v nejmenším, přestože jsem předtím žádnou familiárnost netolerovala, zvláště od cizích lidí. A teď...

„Jsi tedy Lila, nebo ne?“ zeptal se znovu.

„Jo, jsem...“ odpověděla jsem nejistě. „To jsem já...“

„Já jsem Artom.“

Všechno rusky. Toutéž ruštinou, kterou mluvila moje babička a matka a já, jazykem, který jsem znala z knih a ze starých filmů a ráda ho poslouchala.

Vůbec jsem nevěděla, co si mám počít. Pravděpodobně mi to bylo vidět na tváři – obličej mě vždy zklamal, otec mě učil, jak ovládat mimiku obličje, aby sebou žádný sval neškubal, aby maska...

Artom se usmál a najednou řekl:

„Jsi hezká.“

Upadla jsem do rozpaků. Nanovo. Na chvílku.

Ale Artom to pronesl tak prostě a nenuceně, že jsem netušila, co na to říct. Říct tomu opovážlivci... Něco mu na to říct.

Artom zvedl ze země vojenský tlumok a hák, vzal mi batoh, hodil si ho přes rameno a já jen mlčela, ačkoli sama musím...

„Brzo nám jede vlak,“ oznámil. „I když on na nás asi počká, že?“

„Pravděpodobně,“ souhlasila jsem. „Ale stejně...“

„Ale stejně bychom si měli pospíšet.“

„Musíme si pospíšet.“

Vyšli jsme ven. U vchodu si podupával v tanečním rytmu rikša, popadl naše věci, hodil je do zavazadlového prostoru a sám se zastavil v lehkém úklonu; pod přístřešek nad vchodem se vyřítla pokojská a dala se do breku a já si náhle docela jasně uvědomila, že už ji nikdy neuvidím. Neměla jsem ani čas zjistit si její jméno.

Arťom celou cestu promlčel; rikša odstrkoval kolemjdoucí hlavou a táhl kočár do přístavu; dívala jsem se kolem, ostýchala jsem se pohlédnout na Arťoma a on mi příliš pozornosti nevěnoval, očividně jsme se oba cítili nepříjemně. Arťom vytáhl velký skládací nůž, vystřelil čepel a začal ji ostřit o rukáv tlusté kožené bundy. Bůhvíproč jsem zkoumala ulice, uličky, křivé ploty, obchodníky s vodou, obchodníky se smaženými krysami, obchodníky s mořskými řasami, pak znovu obchodníky s krysami, prodejce podivné obuvi a stejně podivného oblečení a kostýmů, na kostýmy jsme naráželi často, stejně jako na falešné šavle. Rikša pískal, zvonil a nadával, dál jsme si razili cestu davem na vlakové nádraží.

V jedné z ulic k nám přispěchal prodejce starých knih, takový dotěrný, ze všech sil se mi snažil podstrčit pořádně tlustou bichli vázanou v kůži. Pobíhal před rikšou, pokoušel se chytit za kola, strkal mi knihu do ruky, vrískal strašnou čínštino-korejštinou, usmíval se. Najednou jsem si pomyslela, že to možná nemusí být obchodník, ale poslední milovník knih v Maoce, který nechtěl tu knihu prodat, ale zachránit ji. Možná to byla poslední kniha v Maoce, ty ostatní už dávno použili na cigarety. Najednou se mi zachtělo podívat se, o co přesně se jedná, a chystala jsem se dát rikšovi znamení, ale v tu chvíli prodavač zakopl a upadl, rikša nestihl zabrzdit a obchodníka

přejel. Tomu to samo sebou žádné vážné zranění nepřivodilo, ale rikša, rozčilený kvůli nečekané překážce, zastavil a pustil se do milovníka knih pěstmi, ten knihu prostě odhodil někam stranou, buď na střechu nejbližší fanzy, čínského domu z cihel, nebo do příkopu.

Rvačka nekončila, rikša a knihkupec se chytli a váleli se v bahně, ani prvním, ani druhému se nedařilo získat navrch; skončilo to tehdy, když Arťom zakašlal. To se ukázalo jako dostatečné řešení – milovník knih se okamžitě odplazil do úkrytu, rikša se neprodleně zapřáhl do kočáru a začal ho táhnout po cestě a trochu přitom pokulhával.

Náš vlak stál u třetí koleje – byl to ešalon složený z prázdných uhelných vagonů, zprohýbaných, černých a děsivých. I když se nehýbaly, dokázaly vydávat úporné rachotící zvuky, jako kdyby vzdychaly. Na začátku soupravy funěla stará parní lokomotiva, taková, která není v Japonsku k vidění ani v muzeu, ale tahle byla v dobrém a provozuschopném stavu, vyfukovala šedou páru a netrpělivě čekala na cestu.

Vagon prefekta se nacházel úplně na konci, zamířili jsme tam podél kolejí a přitom překračovali olejové louže, hromádky sazí a shnilé pražce. Mlčela jsem, Arťom si pro sebe nejasně mumlal písničku a někdy, aby jí dodal rytmus, poklepával hákem o železo, čímž vyrážel z valníků hluboké a táhlé noty.

Prefekt mě nepodvedl – vagon mi byl prakticky plně k dispozici, a ačkoli se skládal z pěti samostatných kupé, připadlo mi hned to první a tím pádem nejlepší, očividně v něm obvykle cestoval sám prefekt. Kupé mělo vše potřebné, a možná i víc než to: sametové polštářky pro pohodlnější cestování, menší samovar na elektriku, čaj v porcelánových dózách, a jak mi oznámil průvodčí, dostala jsem od pana prefekta speciální dárek – bonboniéru v krabičce z tenkých cypřišových destiček.

Arťom obsadil vedlejší kupé, a poté co jsem se zabydlela, padla jsem do měkké pohovky potažené pruhovaným

velurem. Ve vagonu bylo překvapivě ticho, jako kdyby nastal konec světa, a tohle ticho se mi opravdu líbilo, ponořila jsem se do něj a cítila se trochu jako doma: takové ticho bývalo v kanceláři mého otce. Když odcházel do zaměstnání, nechával mi klíč, a ačkoli jsem měla přísně zakázáno chodit do kanceláře v jeho nepřítomnosti, po obědě jsem se do ní vkrádala, schovávala se v křesle, připomínajícím horu, vysunovala jsem zásuvky stolu a vytahovala z nich poklady. Kompas v matném mosazném rámu, dýku s kroucenou rukojetí – kameny už sice chyběly, ale pořád dokázala potěšit dlaň –, dalekohled jménem Dalekosáhlé oko, staré mapy, krabičku se zeminou – dvacet baněk.

Otec byl na krabičku obzvlášť hrdý, jelikož ji císař daroval našemu pradědečkovi ještě v dobách, kdy na válku a obnovení nemohl nikdo ani pomyslet. Dvacet baněk, devatenáct z nich naplněných zeminou z různých míst: z Rudého náměstí, z břehu Jordánu, z Ohňové země, písek z pouště Gobi, černý prach z vulkanických ostrovů Indonésie, v lahvičce číslo osmnáct bylo pět gramů šedé lunární půdy dovezené ještě Apollem, v lahvičce číslo devatenáct byl uložený Mars – několik zrníček kdovíproč jasně modrých. Každá lahvička vyvolávala konkrétní pocit; navenek byly naprosto identické, se stejně hladkým a čirým sklem, ale stačilo je vzít do ruky, a hned jsem začínala cítit, doslova se přenášela na to místo, ze kterého se zemina získala.

A každá z nich vydávala osobitý pach: Gobi připomínala uschlé dřevo, Antarktida kamenitou prázdnotu, ostrovy Indonésie oheň a popel, moře a sůl. Nejsilněji ze všech voněl k mému překvapení Měsíc: byla to vůně vesmíru s výraznou příměsí ledu, jílu a z nějakého důvodu i kalafuny; pokaždé když jsem uslyšela o Měsíci, usmála jsem se a vzpomněla si na příběhy o Deusu a vesmíru, který vytvořil. Představovala jsem si, jak starý vousatý Deusu v záplatovaném bílém plášti, s páječkou v ruce a vypouklými brýlemi na nose ručně vyrábí

kosmos. A všude voní kalafuna. Mars byl naopak chladný a indiferentní, stejně jako jeho barva.

Lahvička číslo dvacet byla prázdná a na otázku, kam se z ní zemina poděla, mi otec nedokázal odpovědět, protože si nemohl vzpomenout, jestli tam vůbec kdy nějaká byla; vždy když jsem se na tuto průhlednou lahvičku dívala, představovala jsem si, že neleží v krabičce jen tak, nýbrž že je pro mě. Že jednoho dne ji naplním nádhernou zemí své ultima Thule, nejzazší Thule.

Vlak se rozjel, za oknem se hnuly vagony a cisterny, pravděpodobně určené pro náhražky paliva, a valníky, valníky s kládami na export, s horami opotřebovaných pneumatik, s drtí z barevných kovů, ještě s červenými kameny; co to bylo, to jsem nevěděla. Doma jsem železniční tratě využívala jen zřídkakdy a nikdy jsem nejezdila ve vagonech takové třídy, leda ve vlcích s ošoupanými umělohmotnými sedadly a trčícími dráty; v současných vlcích, solidních, nespěšných, jsem nikdy necestovala.

Parní lokomotiva netáhla soupravu plynule, ale trhaně a skákavě, nicméně skrz tlusté čalounění kabiny k nám jakékoli zvuky přicházely jen jakoby z dálky; natáhla jsem si nohy a položila je na lavici.

O patnáct minut později nahlédl dovnitř průvodčí – oznámil, že naše jízda bude trvat asi den, protože cesta ještě nebyla obnovena v plném rozsahu a na mnoha úsecích bude třeba snížit rychlost, navíc nás veze parní lokomotiva, u které je třeba pravidelně doplňovat vodu. Průvodčí také oznámil, že můj společník se spokojeně zabydlel v sousedním kupé a teď že spí, že voda v konvici vře a že se bude brzy podávat čaj, který je mi k dispozici.

Vyšlo najevo, že průvodčí je rovněž můj krajan – před Sachalinem sloužil také na dráze, ale když se mu do rodiny narodilo páté dítě, rozhodl se naverbovat sem a zde už je téměř deset let, pracuje ve vlaku, doma bývá zřídkka, jednou za tři

roky, ale je spokojený – pobírá vysoký plat, kromě toho bude mít po návratu domů vyměřenou náležitou výslužbu. Život na ostrově s sebou rozhodně nese riziko a není tak klidný jako doma, ale i on má své zvláštní kouzlo.

Zeptala jsem se, proč by měl být život na Sachalinu nebezpečný, a průvodčí mi užuž chtěl odpovědět, ale vtom zapískala píšťala a on odběhl a vrátil se se třemi sklenicemi na stříbrném podnose, ve stříbrných držácích s ouškem.

„Jedná se o zdejší pradávnu zvyklost,“ vysvětlil. „Čaj se podává právě takto. Náš prefekt ctí tradice původních národů, víte, je to kultivovaný člověk, promoval na univerzitě. Zajímá se o historii, mimochodem...“

Napila jsem se čaje, jenž za svou nebyválně lahodnou chuť zřejmě vděčil zdejší vodě, ale chtěla jsem si myslet, že na tom má podíl i pozoruhodný způsob servírování. Když jsem usrkávala horký nápoj příjemně vonící stříbrem, dozvěděla jsem se od průvodčího o nebezpečích, která na ostrově číhají. Tolik jich zase není, zpravidla jsou všechna přírodní povahy – zemětřesení, sesuvy půdy, požáry, epidemie, ale nastávají i jiné situace. Podle jeho slov vede přelidnění často ke vzniku davových fobií a psychóz a pak samozřejmě vyvstává určité nebezpečí. A odsouzcenci tu a tam pláchnou. Samozřejmě takové „bezpráví“ jako kdysi už tu dávno nepanuje, ale vymýtit u Číňanů vzbouřenecké nálady a potlačit jejich tajné aktivity není snadné. Kromě toho se traduje, že jako protiváha čínských tajných domů vznikly domy japonské, ještě surovější.

„Ale nemáte se čeho bát,“ usmál se.

Zeptala jsem se proč a průvodčí mi odpověděl, že s takovým souputníkem, jakého mám já, není třeba dělat si starosti; na mou otázku, čím je můj společník tak výjimečný, se průvodčí znovu usmál.

„Věřte mi, každý, kdo je při smyslech, se od něj raději bude držet co nejdál.“

To pronesl průvodčí se vši vážností.